YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

4 päivänä kesäkuuta 2009 *

Asiassa C-243/08,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Budaörsi Városi Bíróság (Unkari) on esittänyt 22.5.2008 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 2.6.2008, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Pannon GSM Zrt

vastaan

Erzsébet Sustikné Győrfi,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja K. Lenaerts sekä tuomarit T. von Danwitz, R. Silva de Lapuerta (esittelevä tuomari), E. Juhász ja J. Malenovský,

* Oikeudenkäyntikieli: unkari.

julkisasiamies: V. Trstenjak,
kirjaaja: hallintovirkamies B. Fülöp,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 2.4.2009 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Pannon GSM Zrt, edustajinaan ügyvéd J. Vitári, ügyvéd C. Petia ja ügyvéd B. Bíró,

– Unkarin hallitus, asiamiehinään J. Fazekas, R. Somssich, K. Borvölgyi ja M. Fehér,

– Tšekin hallitus, asiamiehenään M. Smolek,

– Espanjan hallitus, asiamiehenään J. López-Medel Bascones,

– Ranskan hallitus, asiamiehinään B. Cabouat ja R. Loosli-Surrans,

– Itävallan hallitus, asiamiehinään C. Pesendorfer ja A. Hable,

– Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään S. Ossowski, jota avustaa barrister T. de la Mare,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään W. Wils ja B. Simon,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL L 95; jäljempänä direktiivi) tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa kantajana on Pannon GSM Zrt -niminen yritys (jäljempänä Pannon) ja vastaajana Sustikné Győrfi ja jossa on kyse asianosaisten välillä tehdyn, puhelinliittymää koskevan sopimuksen velvoitteiden täyttämisestä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön säännöstö

3 Direktiivin tarkoituksena on sen 1 artiklan 1 kohdan mukaan lähentää jäsenvaltioiden elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tehtyjen sopimusten kohtuuttomia ehtoja koskevia lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä.

4 Direktiivin 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, pidetään kohtuuttomana, jos se hyvän tavan vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.

2. Sopimusehtoa ei koskaan pidetä erikseen neuvoteltuna, jos se on ennakolta laadittu, eikä kuluttaja ole näin ollen voinut vaikuttaa sen sisältöön, varsinkaan ennakolta muotoiltujen vakiosopimusten yhteydessä.

– –

3. Liitteessä on ohjeellinen luettelo, joka ei ole tyhjentävä, niistä ehdoista, joita voidaan pitää kohtuuttomina.”

5 Liitteessä olevan 1 kohdan q alakohta koskee sopimusehtoja, joiden tarkoituksena tai seurauksena on

”kuluttajan oikeuden nostaa kanne tai käyttää muita oikeuskeinoja poissulkeminen tai rajoittaminen – –”.

6 Direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioidaan ottaen huomioon sopimuksen kohteena olevien tavaroiden ja palvelujen luonne ja viitaten sopimuksentekohetkellä kaikkiin sopimuksen tekoon liittyviin olosuhteisiin sekä kaikkiin muihin sopimuksen ehtoihin tai toiseen sopimukseen, josta se on riippuvainen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 7 artiklan soveltamista.”

7 Direktiivin 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.”

8 Direktiivin 7 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on kuluttajien ja kilpailevien elinkeinonharjoittajien edun vuoksi varmistettava, että on olemassa riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetut keinot sisältävät säännöksiä, joiden mukaisesti henkilöt ja järjestöt, joilla on kansallisen lainsäädännön mukaisesti laillinen etu suojella kuluttajia, voivat kansallisen lainsäädännön mukaisesti saattaa asian käsiteltäväksi tuomioistuimessa tai toimivaltaisessa viranomaisessa, jotka voivat päättää, ovatko yleiseen käyttöön laaditut sopimusehdot luonteeltaan kohtuuttomia, ja käyttää riittäviä ja tehokkaita keinoja tällaisten ehtojen käytön lopettamiseksi.”

Kansallinen säännöstö

9 Pääasiassa kyseessä olevien tosiseikkojen tapahtumahetkellä sovellettiin siviililakia, sellaisena kuin se on vuonna 1997 annetulla lailla nro CXLIX muutettuna (Magyar Közlöny 1997/115; jäljempänä siviililaki), ja kuluttajasopimusten kohtuuttomina pidetyistä ehdoista annettua hallituksen asetusta nro 18/1999, sellaisena kuin se oli voimassa pääasiassa kyseessä olevalla ajanjaksolla (Magyar Közlöny 1998/8; jäljempänä asetus nro 18/1999).

10 Siviililain 209 §:n 1 momentin mukaan asianosainen voi riitauttaa yleisen sopimusehdon, joka katsotaan kohtuuttomaksi. Sen 209 B §:n 4 momentin mukaan siitä, mitkä

kuluttajasopimusten ehdot ovat kohtuuttomia, säädetään erikseen. Siviililain 235 §:n 1 momentin mukaan silloin, kun riitautus menestyy, kyseessä oleva sopimus menettää oikeudelliset vaikutuksensa sopimuksen tekemispäivästä alkaen. Siviililain 236 §:n 1 momentin mukaan riitautuksesta on ilmoitettava kirjallisesti toiselle osapuolelle vuoden kuluessa.

11 Hallituksen asetuksessa nro 18/1999, sellaisena kuin se oli voimassa pääasiassa kyseessä olevalla ajanjaksolla, sopimusehdot jaetaan kahteen eri ryhmään. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat ne sopimusehdot, joiden käyttö kuluttajasopimuksissa on kielletty ja jotka ovat siis mitättömiä. Toiseen ryhmään kuuluvat sellaiset sopimusehdot, jotka katsotaan kohtuuttomiksi, jollei sopimusehdon laatija näytä toteen, ettei se ole kohtuuton.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

12 Sustikné Győrfi teki 12.12.2004 Pannonin kanssa tilaussopimuksen matkapuhelinpalveluista. Sopimus tehtiin Pannonin toimittaman sopimuslomakkeen avulla. Lomakkeen mukaan allekirjoittamalla sopimuksen Sustikné Győrfi ilmoittaa saaneensa tiedon myyntiehdoista, joihin yleiset sopimusehdot kuuluvat ja jotka ovat erottamaton osa sopimusta, ja hyväksyy niiden sisällön.

13 Näiden myyntiehtojen mukaan sopimuspuolet tunnustavat Pannonin kotipaikan tuomioistuimen toimivallan kaikkia tilaussopimukseen perustuvia tai siihen liittyviä oikeusriitoja varten. Tästä oikeuspaikkalausekkeesta ei ollut neuvoteltu erikseen sopimuspuolten välillä.

14 Pannon katsoi, ettei Sustikné Győrfi ollut noudattanut sopimusvelvoitteitaan, ja haki oikeuspaikkalausekkeen mukaisesti maksamismääräystä Budaörsi Városi Bíróságilta, joka on Pannonin kotipaikan tuomioistuin.

15 Tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi asia oli saatettu, antoi Pannonin hakeman maksamismääräyksen. Sustikné Győrfi vastusti säädetyssä määräajassa maksamismääräystä, ja menettelystä tuli tämän johdosta kontradiktorinen.

16 Budaörsi Városi Bíróság totesi, ettei Sustikné Győrfin kotipaikka ollut sen tuomiopiirissä vaan että tämän työkyvyttömyyseläkettä nauttivan henkilön pysyvä asuinpaikka oli Dombegyházassa, Békésin läänissä 275 kilometrin päässä Budaörsistä, ja lausui, että Budaörsin ja Dombegyházan väliset liikenneyhteydet ovat erittäin huonot, koska suoraa juna- tai bussiyhteyttä ei ole.

17 Budaörsi Városi Bíróság totesi, että sovellettavissa menettelysäännöksissä säädetään, että alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin on se, jossa Sustikné Győrfillä on kotipaikka, eli Battonyai Városi Bíróság (Battonyan alioikeus).

18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on todennut, että siviililaissa säädetään, että tuomioistuimen on kyseessä olevalla alalla viran puolesta tutkittava kysymys alueellisesta toimivallastaan. Koska asiassa ei kuitenkaan ole kyse yksinomaisesta toimivallasta, kysymystä ei kuitenkaan voida enää tutkia sen jälkeen, kun vastaaja on toimittanut ensimmäisen vastauskirjelmänsä pääasiaan. Tuomioistuin, jossa asia on saatettu vireille, voi tutkia niiden väitteiden oikeellisuuden, joihin on vedottu sen alueellisen toimivallan osoittamiseksi, ainoastaan siinä tapauksessa, että ne ovat

ristiriidassa notoristen tai tuomioistuimen viran puolesta tuntemien seikkojen kanssa taikka ne ovat muutoin epätodennäköisiä tai kun vastapuoli on kiistänyt ne.

19 Koska Budaörsi Városi Bíróság ei ollut varma siitä, oliko riidanalaisen sopimuksen yleisissä sopimusehdoissa olevaa oikeuspaikkalauseketta pidettävä kohtuuttomana sopimusehtona, se päätti lykätä asian ratkaisua ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko – – direktiivin 93/13 – – 6 artiklan 1 kohtaa, jonka mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti, tulkittava siten, että elinkeinonharjoittajan soveltaman kohtuuttoman sopimusehdon ei voida katsoa olevan kuluttajaa sitomaton suoraan lain nojalla vaan että se ei sido kuluttajaa ainoastaan, jos kuluttaja on menestyksekkäästi vaatimuksellaan riitauttanut kohtuuttoman sopimusehdon?

2) Velvoittaako direktiivissä 93/13 – – kuluttajille taattu suoja kansallisen tuomioistuimen viran puolesta silloinkin, kun kohtuutonta sopimusehtoa ei ole riitautettu – siitä riippumatta, onko kyse riita-asiasta vai ei –, toteamaan sen käsiteltäväksi saatetun sopimusehdon luonteeltaan kohtuuttomaksi ja myös omaa alueellista toimivaltaansa selvittäessään tutkimaan viran puolesta elinkeinonharjoittajan laatimat ehdot?

3) Jos toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, mitkä seikat kansallisen tuomioistuimen on tässä tutkinnassa otettava huomioon ja mitä seikkoja sen on siinä arvioitava?”

Ennakkoratkaisukysymykset

Ensimmäinen kysymys

20 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymys koskee sitä, onko direktiivin 6 artiklan 1 kohtaa, jonka mukaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia, tulkittava siten, että sopimusehto ei sido kuluttajaa ainoastaan siinä tapauksessa, että kuluttaja on menestyksellisesti riitauttanut tällaisen ehdon.

21 Esitettyyn kysymykseen vastattaessa on muistettava aluksi, että direktiivin 6 artiklan 1 kohdassa jäsenvaltioille asetetaan velvollisuus, jonka tarkoituksena on myöntää kansalaiselle kuluttajan ominaisuudessa oikeus ja jolla määritellään tulos, johon direktiivillä pyritään (ks. asia C-144/99, komissio v. Alankomaat, tuomio 10.5.2001, Kok., s. I-3541, 18 kohta ja asia C-478/99, komissio v. Ruotsi, tuomio 7.5.2002, 16 ja 18 kohta).

22 Direktiivillä perustettu suojajärjestelmä rakentuu näin ajatukselle siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli sekä neuvotteluaseman että tietojen puolesta, mikä johtaa kuluttajan sitoutumaan elinkeinonharjoittajan ennakolta laatimiin sopimusehtoihin ilman, että hän voisi vaikuttaa niiden sisältöön (yhdistetyt asiat C-240/98–C-244/98, Océano Grupo Editorial ja Salvat Editores, tuomio 27.6.2000, Kok., s. I-4941, 25 kohta).

23 Yhteisöjen tuomioistuin totesi edellä mainitussa asiassa antamansa tuomion 26 kohdassa, että 6 artiklassa tarkoitettua tavoitetta ei voitaisi saavuttaa, jos kuluttajilla itsellään olisi velvollisuus vedota tällaisten ehtojen kohtuuttomuuteen, ja että tehokas kuluttajansuoja voidaan saavuttaa ainoastaan, jos kansallisella tuomioistuimella on mahdollisuus arvioida tällaista ehtoa viran puolesta.

24 Tässä on painotettava sitä, että vaikka kansalliselle tuomioistuimelle on taattava tämä mahdollisuus, direktiivin 6 artiklan 1 kohdan ei voida katsoa merkitsevän sitä, että kohtuuton sopimusehto ei sido kuluttajaa ainoastaan siinä tapauksessa, että kuluttaja on esittänyt tätä nimenomaisesti koskevan vaatimuksen. Tällainen tulkinta epäisi kansalliselta tuomioistuimelta mahdollisuuden sen käsiteltäväksi saatetun vaateen tutkittavaksi ottamista selvittäessään tutkia viran puolesta sopimusehdon kohtuuttomuutta, kun kuluttaja ei ole nimenomaisesti siihen vedonnut.

25 Kohtuuttoman sopimusehdon oikeusvaikutusten osalta yhteisöjen tuomioistuin on asiassa C-168/05, Mostaza Claro, 26.10.2006 antamassaan tuomiossa (Kok., s. I-10421, 36 kohta) todennut, että kuluttajansuojan tärkeyden vuoksi yhteisöjen lainsäätäjä on direktiivin 6 artiklan 1 kohdassa säätänyt, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot ”eivät sido kuluttajia”. Se painotti tuomiossaan sitä, että kyseessä on pakottava säännös, jolla pyritään toisen sopimuspuolen heikomman aseman vuoksi korvaamaan muodollinen tasapaino, joka sopimuksessa perustetaan sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille, todellisella tasapainolla, jolla voidaan palauttaa sopimuspuolten välinen yhdenvertaisuus.

26 Edellä mainitun tuomion 37 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin totesi lisäksi, että direktiivi, jolla pyritään lujittamaan kuluttajansuojaa, on EY 3 artiklan 1 kohdan t alakohdan mukainen toimenpide, joka on välttämätön Euroopan yhteisölle annettujen tehtävien täyttämiseksi ja erityisesti elintason ja elämänlaadun parantamiseksi yhteisössä.

27 Näin ollen direktiivin 6 artiklan 1 kohtaan otettua ilmaisua ”niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti” ei voida ymmärtää siten, että jäsenvaltiot voivat sen perusteella asettaa ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessä tarkoitetun kaltaisen edellytyksen sille, että kohtuuton sopimusehto ei sido.

28 Tämän johdosta ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kohtuuton sopimusehto ei sido kuluttajaa ja että tämän osalta ei edellytetä sitä, että kuluttaja on ensin menestyksellisesti riitauttanut tällaisen sopimusehdon.

Toinen kysymys

29 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyytää tällä kysymyksellään yhteisöjen tuomioistuimelta vastausta siihen, mitä velvoitteita kansallisella tuomioistuimella on direktiivin säännösten nojalla, selvittääkseen sen, onko kansallisen tuomioistuimen toimivaltaansa tutkiessaan lausuttava menettelyn luonteesta riippumatta tarvittaessa viran puolesta sopimusehdon kohtuuttomuudesta.

30 Tähän kysymykseen vastattaessa on muistettava, että yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa C-473/00, Cofidis, 21.11.2002 antamassaan tuomiossa (Kok., s. I-10875, 34 kohta), että direktiivillä annettu kuluttajansuoja kattaa myös ne tilanteet, joissa kuluttaja, joka on tehnyt elinkeinonharjoittajan kanssa kohtuuttoman sopimusehdon sisältävän sopimuksen, pidättyy vetoamasta tämän sopimusehdon kohtuuttomuuteen joko sen vuoksi, ettei hän tunne oikeuksiaan, tai sen vuoksi, että hän joutuu luopumaan siitä oikeudenkäynnistä aiheutuvien kulujen vuoksi.

31 Lisäksi mainittakoon, että yhteisöjen tuomioistuin totesi edellä mainitussa asiassa Mostaza Claro antamansa tuomion 38 kohdassa, että yleinen etu, johon direktiivillä turvattu kuluttajansuoja perustuu, on luonteeltaan ja merkitykseltään sellainen, että on perusteltua, että kansallisilla tuomioistuimilla on velvollisuus viran puolesta tutkia sopimusehdon kohtuuttomuus ja näin osaltaan korjata sitä epätasapainoa, joka vallitsee kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välillä.

32 Tuomioistuimen, jossa asia on saatettu vireille, edellytetään näin turvaavan sen suojan tehokas vaikutus, johon direktiivin säännöksillä on tähdätty. Siksi tehtävä, joka on yhteisön oikeudessa osoitettu kansalliselle tuomioistuimelle kyseessä olevalla alalla, ei rajoitu pelkästään siihen, että kansallisella tuomioistuimella on mahdollisuus lausua sopimusehdon mahdollisesta kohtuuttomuudesta, vaan sisältää myös velvollisuuden tutkia viran puolesta tämä kysymys aina silloin, kun tuomioistuimella on käytössään tämän tutkinnan edellyttämät oikeudelliset seikat ja tosiseikat, ja siis myös silloin, kun se selvittää omaa alueellista toimivaltaansa.

33 Tätä velvollisuutta noudattaessaan kansallisen tuomioistuimen ei kuitenkaan tarvitse direktiivin nojalla olla soveltamatta kyseessä olevaa sopimusehtoa, ellei kuluttaja ole sen jälkeen, kun tuomioistuin on kuluttajalle tästä ilmoittanut, halunnut vedota sopimusehdon kohtuuttomuuteen ja sitomattomuuteen.

34 Sen lainkäyttömenettelyn erityispiirteet, joka käydään elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä kansallisen oikeuden mukaan, eivät näin saa muodostua tekijäksi, joka saattaisi vaikuttaa siihen oikeussuojaan, joka kuluttajan on saatava direktiivin säännösten nojalla.

35 Toiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että kansallisen tuomioistuimen on tutkittava viran puolesta sopimusehdon kohtuuttomuus aina silloin, kun sillä on käytössään tämän tutkinnan edellyttämät oikeudelliset seikat ja tosiseikat. Silloin kun tuomioistuin toteaa sopimusehdon kohtuuttomaksi, se ei voi soveltaa sitä, ellei

kuluttaja vastusta tätä. Tämä velvollisuus koskee kansallista tuomioistuinta myös silloin, kun se selvittää omaa alueellista toimivaltaansa.

Kolmas kysymys

36 Tällä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyytää ohjeita siihen, mitä seikkoja kansallisen tuomioistuimen on otettava huomioon arvioidessaan sitä, onko sopimusehtoa pidettävä kohtuuttomana.

37 Tähän kysymykseen vastattaessa on pidettävä mielessä, että direktiivin 3 artiklassa, jossa viitataan lojaliteettiperiaatteen sekä osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien huomattavan epätasapainon käsitteisiin, määritellään vain abstraktilla tavalla ne seikat, jotka tekevät sellaisesta sopimusehdosta kohtuuttoman, josta ei ole erikseen neuvoteltu (asia C-237/02, Freiburger Kommunalbauten, tuomio 1.4.2004, Kok., s. I-3403, 19 kohta).

38 Tältä osin direktiivin 3 artiklan 3 kohdassa mainitussa liitteessä on vain ohjeellinen luettelo, joka ei ole tyhjentävä, niistä ehdoista, joita voidaan pitää kohtuuttomina (em. asia Freiburger Kommunalbauten, tuomion 20 kohta).

39 Lisäksi todettakoon, että direktiivin 4 artiklassa säädetään, että sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioidaan ottaen huomioon sopimuksen kohteena olevien tavaroiden ja palvelujen luonne ja viitaten sopimuksentekohetkellä kaikkiin sopimuksen tekoon liittyviin olosuhteisiin.

40 Pääasiassa kyseessä olevan sopimusehdon osalta on muistettava, että yhteisöjen tuomioistuin totesi edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Océano Grupo Editores ja Salvat Editorial antamansa tuomion 21–24 kohdassa, että direktiivissä tarkoitetussa kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välillä tehdyssä sopimuksessa oleva elinkeinonharjoittajan ennalta laatima ehto, josta ei ole erikseen neuvoteltu ja jonka tarkoituksena on myöntää kaikkia sopimuksesta johtuvia riita-asioita koskeva toimivalta sen alueen tuomioistuimelle, jossa elinkeinonharjoittajan kotipaikka sijaitsee, täyttää kaikki edellytykset tulla luokitelluksi direktiivissä tarkoitetuksi kohtuuttomaksi ehdoksi.

41 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Océano Grupo Editorial ja Salvat Editores antamansa tuomion 22 kohdassa lausunut, tällainen ehto merkitsee kuluttajalle velvollisuutta alistua sellaisen tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan, joka voi olla kaukana kuluttajan kotipaikasta, mikä on omiaan vaikeuttamaan kuluttajan esiintymistä oikeudessa. Vähäisiä rahamääriä koskevien riita-asioiden tapauksessa ne kulut, jotka liittyvät kuluttajan oikeudessa esiintymiseen, voivat osoittautua ehkäiseväksi tekijäksi ja johtaa siihen, että kuluttaja luopuu kanteen nostamisesta tai puolustautumisesta. Tämän perusteella yhteisöjen tuomioistuin totesi kyseisen tuomion 22 kohdassa, että tällainen ehto kuuluu niihin ehtoihin, joiden tarkoituksena tai seurauksena on sulkea pois kuluttajan oikeus nostaa kanne tai rajoittaa sitä ja joista on säädetty direktiivin liitteessä olevan 1 kohdan q alakohdassa.

42 Vaikka yhteisöjen tuomioistuin onkin EY 234 artiklassa sille myönnettyä toimivaltaansa käyttäen tulkinnut edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Océano Grupo Editorial ja Salvat Editores antamansa tuomion 22 kohdassa yleisiä kriteerejä, joita yhteisön lainsäätäjä on käyttänyt kohtuuttoman sopimusehdon käsitteen määrittelemiseksi, se ei kuitenkaan voi lausua näiden yleisten kriteerien soveltamisesta tiettyyn sopimusehtoon, jota on tarkasteltava yksittäistapauksen seikat huomioon ottaen (ks. em. asia Freiburger Kommunalbauten, tuomion 22 kohta).

43 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on arvioitava edellä esitetyn valossa sitä, voidaanko sopimusehtoa pitää direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla kohtuuttomana.

44 Kolmanteen kysymykseen on näin ollen vastattava, että kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä, täyttääkö pääasiassa kyseessä olevan kaltainen sopimusehto edellytykset tulla luokitelluksi direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi kohtuuttomaksi ehdoksi. Tätä selvittäessään kansallisen tuomioistuimen on otettava huomioon se, että kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välillä tehtyyn sopimukseen otettu ehto, josta ei ole erikseen neuvoteltu ja jonka tarkoituksena on myöntää yksinomainen toimivalta sen alueen tuomioistuimelle, jossa elinkeinonharjoittajan kotipaikka sijaitsee, voidaan katsoa kohtuuttomaksi ehdoksi.

Oikeudenkäyntikulut

45 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kohtuuton sopimusehto ei sido kuluttajaa ja että tämän osalta ei edellytetä sitä, että kuluttaja on ensin menestyksellisesti riitauttanut tällaisen sopimusehdon.

2) Kansallisen tuomioistuimen on tutkittava viran puolesta sopimusehdon kohtuuttomuus aina silloin, kun sillä on käytössään tämän tutkinnan edellyttämät oikeudelliset seikat ja tosiseikat. Silloin kun tuomioistuin toteaa sopimusehdon kohtuuttomaksi, se ei voi soveltaa sitä, ellei kuluttaja vastusta tätä. Tämä velvollisuus koskee kansallista tuomioistuinta myös silloin, kun se selvittää omaa alueellista toimivaltaansa.

3) Kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä, täyttääkö pääasiassa kyseessä olevan kaltainen sopimusehto edellytykset tulla luokitelluksi direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi kohtuuttomaksi ehdoksi. Tätä selvittäessään kansallisen tuomioistuimen on otettava huomioon se, että kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välillä tehtyyn sopimukseen otettu ehto, josta ei ole erikseen neuvoteltu ja jonka tarkoituksena on myöntää yksinomainen toimivalta sen alueen tuomioistuimelle, jossa elinkeinonharjoittajan kotipaikka sijaitsee, voidaan katsoa kohtuuttomaksi ehdoksi.

Allekirjoitukset